

Bottomleys storhet och fall

EFTER konkursen och vanäran på våren 1912 började Bottomley, 52 år gammal, sin tredje och mest lysande period som svindlare på alla områden, främst affärer, journalistik och politik. Under åren före det första världskriget ägnade han sig främst åt pristävlingar och lotterier, som genom John Bulls miljonupplaga blev väldiga framgångar. Dels organiserades tävlingar av olika slag genom tidningen, dels startades en serie vadshållningar eller lotterier för kapplöpningar av i England förbjudet slag (sweepstakes) genom företag i Schweiz. Förtjänsten, som sannolikt uppgick till miljoner pund, betingades inte bara därav att blott en del av de spelystnas pengar utbetalades i form av pris eller lotterivinster, utan främst av att dessa pris och vinster i regel gick till personer inom Bottomleys krets, vilka lämnade det mesta till chefen — allt stannade således inom familjen. Prisen kunde gå upp till 50.000 pund; omsättningen vid sweepstakes var så stor att nya postkontor måste inrättas för att klara trafiken. Bottomleys extravagans blev alltmera stortrad. Han gjorde resor till kontinenten med stall av hästar, vänner och väninnor; femtimmarsresan till Manchester brukade kosta 500 kronor i champagne, drickspengar och telegram till kontoren och de allt flera och mera vidlyftigt distribuerade mätresserna.

Först med krigets utbrott blev emellertid den politiska svindeln möjlig och lönsam. Före krigsutbrottet och ännu ett par dagar efter det skrev John Bull att krisen inte angick England; "åt helvetet med Serbien" är den typiska rubriken på en ledande artikel. Men snart förstod Bottomley att även patriotism kunde bli affär. Han blev landets främste hetsare i detta krig, då hysterin och hatet var så mycket starkare i England än under det andra världskriget. Tyskarna (the Germans) i England borde, även om de blivit engelska medborgare, bära särskilda armbindlar som ett skammens tecken, de borde inte få vara utomhus efter mörkrets inbrott, deras barn skulle förbjudas att gå i skolor, och denna behandling borde fullföljas efter krigets slut. "Om ni på en restaurang märker att ni serveras av en tysk kypare, så kasta soppan i hans otäckas ansikte, om ni sitter bredvid en tysk bokhållare, så håll bläckhornet över hans smutsiga huvud." Alla tyska fångar borde skjutas, liksom arbetarpartiets mot kriget kritiska ledare. Genom metoder som dessa blev Bottomley på några månader en av Englands mest populära gestalter. En av de former för patriotism som var direkt lönande var att anklaga skilda affärsföretag för att ha tyska förbindelser eller tyska aktieägare; under hand eller som betalning för annonser förtjänade Bottomley på denna utpressning.

Den engelske storsvindlaren Horatio Bottomley presenterades av Herbert Tingsten på söndagens kultursida. Skildringen av hans karriär fördes då fram till 1912; den avslutas i dagens artikel. — Bilden visar Bottomley talande på Trafalgar Square 1915.

Med populariteten följde också andra vinster. Då Northcliffe i början av 1915 startade Sunday Pictorial erbjöds Bottomley att medarbeta, och under sex år skrev (eller signerade) han en artikel i veckan för ett arvode av 150 pund artikeln. Ett par mera tillfälliga framträdanden visade att han var en folktalare av rang, och inom kort blev han Englands mest anlitade rekrytvärvare med arvoden på 100—200 pund för varje anförande. Han sökte fronten som högkvarterets gäst, sändes av regeringen att lugna missnöjda arbetare och soldater. "Jag har varit i helvetet — och från dess djup har jag sett himmelens glans. I djävulens brända och svartnade håla — har jag mött Gud", yttrade Bottomley efter ett av besöken på slagfältet. Då Bottomley talade trängdes publiken mer än för att höra Asquith, Lloyd George eller Churchill.

Vad skrev han och vad sade han? Artiklarna skrevs ofta till större delen av någon annan, men vissa karaktäristiska vändningar satte Bottomley in; talen tycks han i huvudsak ha extemporerat.

Att kalla hans värtalighet folklig är milt; innehållet var rena dravlet, och det vinnande låg till stor del i tankarnas banalitet samt i överdrivna och ständigt optimistiska påståenden — han sade alltid att segern var nära förestående. Men i två avseenden var han ovanlig; hans skämt var grova och slagkraftiga, och hans moraliska idealism var överträfflig. Han slutade ofta talen med den ryktbara klämman om fredsfursten: "Om det brittiska imperiet beslutar att utkämpa denna strid i renhet, att se på den som något annat än ett vanligt krig, skall vi en dag förstå att kriget inte varit förgäves, att vi, världens utkorade ledare, skall färdas vidare på det mänskliga ödets och framstegets väg, vid vars slut vi skall se fredsfurstens tåliga gestalt, pekande på Betlehems stjärna, som leder oss till Gud." Intet öga kunde förbli torrt vid sådana ord; Bottomley hade ibland svårt att tala av rörelse, även om han före talet sagt att "i dag är det så mycket folk att jag släpper lös fredsfursten" (I will trot out the Prince tonight). Det djupa allvaret spädades med lustigheter av samma kvalitet. Då någon frågade om Bottomley själv tänkte ta tjänst brukade han svara: "Gud give att jag kunde få glädjen att bära ett gevär

och ta min plats vid sidan av de modiga pojkarna i löpgravarna. Men ni behöver bara se på mig för att förstå att jag lider av två krämpor. Min läkare kallar dem för anno domini och embonpoint. Det första betyder att jag föddes i förtid och det andra att mitt bröstmått kommit på fel ställe." Ytterligare en form av patriotisk verksamhet var försäljandet av krigsobligationer. Bottomley bedrev detta på sitt särskilda sätt: han bildade bolag som försålde andelar i dylika obligationer — i förening med lotteri — och fick genom denna metod in någon miljon pund. Som vanligt stoppade han inbetalningarna i fickan och skickade i bästa fall (hans slarv ökades ständigt) tillbaka värdelösa andelsbevis; även lotterivinsterna torde han ha behållit.

Av många ansågs det vara en skandal att en man som Bottomley, mera populär än någon minister, inte kom in i regeringen och inte ens erbjöds en betydelsefull officiell post. Säkert är att Bottomley var av denna åsikt; hans tidning kritiserade slarvet, vanstyret och beskedligheten mot tyskarna, den begärde med allt större energi en hederlig och affärsmässig regering, och då och då restes parollen "Det är Bottomley vi behöver". Möjligheten av att trösta, vinna och utnyttja Bottomley lär också ha diskuterats inom regeringen under krigets sista år, men konkursen, de ständiga rättegångarna och de envisa ryktena om enorma försurningar höll även de mindre nogräknade statsledarna tillbaka. Framstående personer, generaler, biskopar, advokater, publicister, samlades emellertid på Bottomleys möten och beundrade särskilt hans idealism och starka religiositet.

Vid valet i december 1918 ställde Bottomley självfallet upp, väl att märka inte som regeringskan-

didat, utan som "oberoende", hans lösen var "Bottomley, brains and business". Valet blev en triumf, 11.145 röster mot 2.820 för den liberale motståndaren. En ny aktivitet på hela svindelfronten följde segern. Nationalism och ett slags antisocialistisk radikalism drevs med skarpa: stora skadestånd, utestängande av utlänningar, generositet mot veteraner, låga skatter, "affärsmässiga principer i rikets styrelse". Försäljningen av luftlotter i segerobligationerna (som avlöst krigsobligationerna) gick bra. Ytterligare ett par tidningar inköptes. Av Bottomley stödda och under hans ledning stående "oberoende" kandidater segrade vid en rad fyllnadsval, och efter ett par år stod Bottomley i spetsen för ett parti på sju man i parlamentet; bland dem var två generaler och en amiral. Bottomley inbjöds till Oxfordstudenternas berömda debattklubb och fick med flera hundra röster ett slags förtroendeotium för det nya partiet. "Hela mitt liv har jag varit en ropande röst i öknen. Hela mitt liv har jag kämpat ensam, arbetat ensam, verkat för syften som andra övergivit som hopplösa", förklarade Bottomley; han lärde också studenterna att öppna champagnebuteljer med dörrar och beställde konjak och rökt lax — laxen äts

Den chottsammisbesök i Frankrike 1917.

inte — till frukosten. Oxfordynglingarnas hyllning var kanske kulmen i denna karriär.

Men ryktena tystnade inte och rätttegångarna fortsatte. Folk började öppet säga att Bottomley var en skojare. År 1920 avstod han kontrollen över John Bull till det bolag i vilket Elias, sedan viscount Southwood, var den drivande kraften, men kvarstod som chefredaktör mot en summa i ett för allt av 88.000 pund; två år senare ombads han att sluta mot en ytterligare ersättning av 25.000 pund.

Det är överflödigt att närmare ingå på katastrofen. I maj 1922 började den avgörande processen mot Bottomley. Endast en liten del av bedrägerierna togs upp, men det var tillräckligt. Bottomley dömdes till sju års straffarbete. Hans lustigheter hjälpte inte, inte heller det patetiska försvaret av hedern som viktigare än livet:

My honour and my life are one.
Take honour from me, and my
life is done.

Efter frigivningen ur fängelset år 1928 sökte Bottomley börja än en gång, med en diktbok, memoarer, en tidning och en del anspråkslösa ansatser till försvinnning. Men han var nu 68 år gammal, och han dugde inte mycket till. Han dog år 1933; hans sista bön gällde inte ljus, inte heller champagne, utan ett glas mjölk, ett exempel på att en döendes önskan inte alltid symboliserar hans livs längtan.

Både Edvard VII och sonen Georg V påstas ha varit mycket populära. Om Edvard sägs det att han representerade engelsmännens längtan till fest och äventyr, lyx, dansöser och champagne. Om Georg sägs det att han var den genomsnittlige engelsmannen, dygdig, familjekär, smållsken, med lust att samla fri-

märken, jaga fågel och dricka en svag whiskygrogg till middagen. Ibland blir de båda herrarna figurer i ett mera invecklat s. k. djuppsykologiskt schema; Georg är överjaget, Edvard det undermedvetna, Georg är engelsmannen på dagarna, Edvard engelsmannen på nätterna — den so-vande och uppriktigt drömmande engelsmannen. Fantasier av samma typ har applicerats på Bottomley. Berodde inte hans popularitet på att han var den landsmännen, ja, den kanske vi alla vill vara — en glad skojare, med pengar, kvinnor och champagne till frukost, middag och kväll?

Tolkningarna är nog i enfaldigaste laget. Det fanns sannolikt en grupp som såg Bottomleys verkliga liv som idealet, som gladdes åt att en man lyckats genomföra "det goda livet". Men de flesta kände inte Bottomley, och det var därför de tyckte om honom. För dem var han inte "en oratorisk kokott", som han en gång kallade sig själv, utan en pliktänniska, en idealist och en patriot, en begåvad Georg V. Det var inte för att bli svindlade som de skickade pengar till Bottomley, utan för att få höga räntor av en hederlig karl. De lyssnade andäktigt då han talade om fredsfursten och tyckte att han var litet styvare än Lloyd George i samma genre. Det var den perfekta oskulden, inte skojarna och knölnarna, som drogs till den store bedragaren.

Bottomleys typ är, om inte alldeles vanlig, så dock alltför väl känd för att väcka förvåning eller djupare indignation. Med sin totala förljugenhet, sin skurkaktighet under förvissning om att vara god och oförvitlig innerst inne, är den ofta beskriven och analyserad, och det beror på skildrarens psykologiska doktrin hur han skall etiketteras och registreras. Från en mera ordinär synpunkt är kanske det mest intressanta med Bottomley hans oerhörda vitalitet och mångsidighet. Han nöjde sig inte med ekonomiska svindlerier, han siktade alltid till något högre. Hans politiska karriär, försvarad och fördunklad av mera primitiva bovstreck, var på kort tid så framgångsrik att parallellen med de verkligt segerrika skurkarna på kontinenten måste inställa sig. Han var född för tidigt, ytrade han en gång; vad kunde det inte ha blivit av honom om han haft tillfälle att med oförbrukade krafter i ett mera gynnsamt andligt klimat tävla med Mussolini och Hitler? Som det var blev han en illustration till satsen att historien är segrarnas historia; våra efterkommande får plugga in 20- och 30-talets diktatorer, men Bottomley kommer inte i ens med en fotnot i historien.

HERBERT TINGSTEN